

**»Mladi za napredek Maribora 2015«
32. srečanje**

Vloga in pomen literarnega prostora v izbranih kratkih zgodbah

Milene Mohorič

Raziskovalno področje: KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: ALJOŠA POLAJŽAR
Mentor: MARIJA SAJKO
Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

3. 2. 2015, Maribor

**»Mladi za napredek Maribora 2015«
32. srečanje**

Vloga in pomen literarnega prostora v izbranih kratkih zgodbah

Milene Mohorič

Raziskovalno področje: KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

3. 2. 2015, Maribor

Vsebina

Povzetek	4
1. UVOD	6
1.1 Kratka predstavitev biografskih, zgodovinskopoličnih in literarnih okoliščin	6
1.2 Kako sem prišel do teze?	6
1.3 Razlaga relevantnih literarnih pojmov	7
2. METODOLOGIJA DELA	8
3. JEDRNI DEL	9
3.1 <i>Sreča</i>	9
3.2 <i>Družina</i>	11
3.3 <i>Anamarija</i>	14
3.4 <i>Ob cesti</i>	16
4. ZAKLJUČEK	19
5. DRUŽBENA ODGOVORNOST	20
6. BIBLIOGRAFIJA	21
PRILOGE	22
Življenjepis Milene Mohorič	22
Bibliografija Milene Mohorič	23

Povzetek

Namen naloge je raziskati literarno vlogo in pomen literarnega prostora v izbranih kratkih zgodbah Milene Mohorič.

Primarni vir so izbrane zgodbe iz zbirke *Zgodbe iz tridesetih let*, iz katerih sem poiskal glavne argumente. Za podkrepitev argumentov pa je bila opravljena analiza sekundarnih virov, in sicer: spremnih besed in diplomskih del o avtorici Mileni Mohorič ter o zbirki *Zgodbe iz tridesetih let*.

Glavna ugotovitev naloge je, da ima literarni prostor v kratkih zgodbah večplastno vlogo. Prikaz prostora lahko služi kot dokument časa, saj nam prikaže življenje v mestih in na podeželju v 30. letih 20. stoletja ter velike socialne razlike med družbeni sloji. Iz literarnega vidika pa prostor lahko simbolizira čustva glavnih junakinj in je prikazan skozi njihovo zavest. Tako se prikaz istega literarnega prostora, npr. določene sobe, spreminja glede na spremembo počutja in čustev glavne junakinje v posamezni zgodbi in s tem prikaz prostora uspešno razlaga dogajanje.

»Mariji je bilo, kakor bi jo dih vetra odnašal s seboj, zdelo se ji je, kakor bi se bila sprostila preko vse pokrajine.«¹

¹Milena Mohorič, »Družina,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 90.

1. UVOD

1.1 Kratka predstavitev biografskih, zgodovinskopoličnih in literarnih okoliščin

Literarno delo Milene Mohorič, ki ga bom obravnaval, nosi naslov *Zgodbe iz tridesetih let*. Zgodbe so že v 30. letih 20. stoletja (po večini) izšle v revijah *Ženski svet* in *Modra ptica*.² Vendar je ta proza kljub daljnemu izidu še danes aktualna, saj je za več desetletij (zaradi političnih okoliščin in spora s komunistično oblastjo v letih po drugi svetovni vojni) delo Milene Mohorič bilo odrinjeno v pozabo.³ Prav tako je še danes aktualna problematika, ki jo opisujejo zgodbe, in sicer »žensko vprašanje« (položaj ženske v družbi). Lado Kralj in Peter Scherber sta njene kratke zgodbe zbrala in leta 2010 izdala zbirko kratkih zgodb Milene Mohorič. Avtorica je ustvarjala v obdobju socialnega realizma, tj. od začetka 30. let naprej, ko so se avtorji odločali večinoma za opisovanje kmečkega okolja, saj se jim je meščanstvo zdelo manj primerno ali pa ga niso znali pisateljsko obvladati, zato so se ga lotevali redkeje.⁴ Prav v tem pa se je odlikovala Milena Mohorič in tako je v svojih zgodbah uspešno predstavila meščanski svet ter podeželje.⁵

1.2 Kako sem prišel do teze?

Kot bralca sta me pritegnila idejnost izbranega besedila in njegove literarne značilnosti. Izstopala sta predvsem poglobljen prikaz ženskih likov, ki je ponazoril probleme žensk v družbi, in prikaz literarnega prostora, za katerega sem takoj opazil, da nosi simbolni pomen in nima obrobne vloge, kot je to večinoma značilno za kratko zgodbo. V povezavi s temo literarnega prostora sta mojo pozornost pritegnila raba različnih barv, za katere me je zanimalo, ali nosijo simbolno vlogo ter »igra« avtorice z literarnimi prostori. Slednje področje pa je prav tako pri prozi Mileni Mohorič še skoraj neraziskano.

² Lado Kralj, "Bibliografija Milena Mohorič," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 195-196.

³ Lado Kralj, "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 168.

⁴ Lado Kralj, "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 155.

⁵ Lado Kralj, "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 156.

Od literarnega prostora pričakujem, da ga bo moč obravnavati poglobljeno in ne samo površinsko (država, kraj, mesto, podeželje), kot ga pogosto obravnavajo literarni zgodovinarji. Raziskati želim njegovo literarno vlogo in simbolni pomen ter menim, da bo mi sledeče raziskovalno vprašanje ponudilo možnost za drugačen način obravnave literarnega prostora, in sicer:

Kakšna sta literarna vloga in pomen zunanjega in notranjega prostora v izbranih kratkih zgodbah (Sreča, Družina, Anamarija in Ob cesti) Milene Mohorič iz zbirke kratkih zgodb Zgodbe iz tridesetih let?

1.3 Razlaga relevantnih literarnih pojmov

Lado Kralj je označil zgodbe v obravnavani zbirki kot literarno zvrst »kratka zgodba«.⁶ Po Nabregojevi je kratka zgodba epska forma, ki jo definirata predvsem kratkost in relativna enotnost kraja, časa in dogajanja in ki prinaša visoko mero kompleksnosti in sugestivnosti.

Značilna formalna znamenja kratke zgodbe so:

1. omejen tok dogajanja, ki je pogosto skrčen na prikaz posameznih trenutkov, dogodkov ali prizorov;
2. omejeno število likov, pri katerih manjka psihologizacija, to pa v številnih primerih vodi v tipizacijo;
3. relativna enotnost kraja in časa dogajanja;
4. sprememba perspektive je redka.⁷

Glede literarnega prostora bom uporabil delitev na interier (notranji prostor) in eksterier (zunanji prostor).

⁶ Lado Kralj, "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 155.

⁷ Irena Avsenik Nabregoj, *Literarne vrste in zvrsti* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011), 313.

2. METODOLOGIJA DELA

V knjigi *Zgodbe iz tridesetih let* je enajst kratkih zgodb, in sicer: *Prva ljubezen gospodične Marine*, *Sreča*, *Anamarija*, *Ob cesti*, *V kavarni*, *Družina*, *Dekadentna zgodba*, *Izpoved gospe Forcesinove*, *Pisma v preteklost*, *Poletna izkušnja* in *Vojna*. Najprej sem prebral vse kratke zgodbe in bil pozoren na pomen in problematiko literarnega prostora. Opazil sem, da je simbolna ter večplastna raba literarnega prostora izrazita predvsem v naslednjih štirih kratkih zgodbah: *Sreča*, *Družina*, *Anamarija* in *Ob cesti*. Zato sem se odločil, da bom svojo raziskavo notranjega in zunanjega literarnega prostora usmeril na te štiri kratke zgodbe. Glavne argumente za to nalogo sem iskal v samem besedilu izbranih zgodb, katerega sem tudi interpretiral in poizkušal razviti poglobljeno razumevanje besedila. Za dodatne argumente in boljše razumevanje kratkih zgodb pa sem opravil tudi analizo sekundarnih virov, in sicer spremnih besed in diplomskih del o avtorici Mileni Mohorič, njenemu slogu pisanja ter o zbirki *Zgodbe iz tridesetih let*. Sekundarni viri so mi predvsem pomagali pri razumevanju biografskih, zgodovinskopolitičnih in literarnih okoliščin izbranega besedila.

3. JEDRNI DEL

3.1 Sreča

Simbolni pomen dogajalnega prostora ter izmenjavanje interierja in eksterierja vidimo v kratki zgodbi *Sreča*, ki je razdeljena na dva dela. Glavni lik je »mlada učiteljica«⁸ Lenka, ki uči na osnovni šoli (najverjetneje na podeželju) in je med vojno izgubila ljubljenega moškega. V prvem delu zgodbe eksterier ustvarja depresivno vzdušje in je opisan kot: »Tam pod gorami v tišino naletava sneg/.../Zunaj mehko naletava sneg.«⁹ Strinjam se z opažanjem Petra Scherberja, da eksterier ustvarja depresivno okolje in da k temu pripomore tudi refren, da zunaj mehko naletava sneg.¹⁰ Še več dokazov: »Okoli in okoli naletava v tišino sneg,« in še ko se učiteljica odpravi na pot: »Hiš ni več videti, ni žive duše vsenaokrog.«¹¹ Učiteljčina žalost na začetku se simbolno kaže tudi v njenem dojetanju interierja. Ko skozi okno svoje sobe, v kateri jo zebe in ki je del šolskega kompleksa, opazuje pokrajino, opaža: »Ta soba ji je naenkrat pretesna. Strop je prenizek, duši jo, ne da ji dihati.«¹² Ugotovim, da je prikaz interierja s strani pripovedovalca sugestivno ter da je dojetanje prostora s strani učiteljice subjektivno, saj je trenutno žalostna in osamljena, ker pogreša moškega, ki ga je izgubila med vojno. Slednje dokazuje tudi naslednji citat: »Vsaka snežinka je spomin nanj, vse, kar je, diha o njem.«¹³

V drugem delu zgodbe je v ospredju opisovanje in pomen interierja. Tokrat se učiteljica odpravi na delo v šolo, ki je opisana takole: »Šolska soba je pusta, vsa je pobeljena, le pri tleh ima temno siv rob. Troje oken prepušča svetlobo v dolg prostor, ki ga deli oder na dva neenaka dela.«¹⁴ Pridevniki kot: pusta, temno siv nakazujejo na to, da na opis interierja vpliva depresivno počutje učiteljice in da je prostor prikazan skozi zavest literarne junakinje. Po

⁸ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 12.

⁹ Prav tam

¹⁰ Peter Scherber, "Zgodbe, ki vznemirjajo," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 184.

¹¹ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 13.

¹² Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 12.

¹³ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 13.

¹⁴ Prav tam

Čehovi siva barva pogosto nosi sovražne in slabe pomene¹⁵, ter po mojem mnenju v tem primeru simbolizira monotonost in žalost učiteljice. Prav tako nam opis interierja v tem primeru prikaže splošne razmere v slovenskih šolah v 30. letih 20. stoletja in tako služi kot dokument časa: »Častitljiva miza, ki že sama po sebi vzbuja strah, je tudi že stara, tudi tabla ni več prav nova, včasih ravno v najbolj neprimernih trenutkih se zaskoči in ni je mogoče spraviti ne gor ne dol.«¹⁶ Ugotovimo, da so stvari dotrajane in stare in da šolanje nekoč ni potekalo v tako urejenih razmerah kot danes.

Se pa dojemanje interierja s strani učiteljice ob prihodu igrivih otrok spremeni. Pred njihovim prihodom je učiteljica občutila prostor temačno in se v njem ni dobro počutila: »Učiteljica Lenka je prva v šoli, prišla je pred začetkom pouka in ji ni prijazno v njej.«¹⁷ Po poučevanju, pogovori z otroki in ob veselju zaradi njihove igrivosti, pa učiteljica vidi interier takole: »Teh belih dolgočasnih sten ni več, ne odra, ne puste sobe. Vse je živo, veselo, polno življenja in gibanja, vse raste in se oblikuje pred tvojimi očmi.«¹⁸ V nadaljevanju pa še: »Prav ničesar ni več vedela o tem, da je šola odljudna, če kar takole vstopiš, da je njena soba mrzla in neprijazna; zdaj je bila neskončno srečna.«¹⁹

Ugotovim, da se je opis interierja, ki je prikazan skoti zavest učiteljice, spremenil s tem, ko je sama postala boljše volje, saj sta ji učenje in druženje z igrivimi otroki pomagala pregnati monotonost in samoto. Sedaj je prostor, ki je predstavljen bralcem, popolnoma drugačen, kot je bil na začetku.

Pomembno sporočilo pa daje tudi pozicija učiteljice v prostoru, saj ob poučevanju ne stoji na odru, ki po mnenju Scherberja simbolizira neenakost in hierarhijo v razredu.²⁰ Strinjam se s tem mnenjem in dodaten dokaz, da ta oder v prostoru simbolizira neenakost, vidimo že v

¹⁵ Jožica Steger Čeh, "Barve in njihova simbolika v kulturi in jeziku," *Jezikoslovni zapiski*, letnik 11, številka 2 (2005): 97. Dostopno na URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-J8ZBWFWH>, prevzeto dne 15. 10. 2014.

¹⁶ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 14.

¹⁷ Prav tam

¹⁸ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 17.

¹⁹ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 18.

²⁰ Peter Scherber, "Zgodbe, ki vznemirjajo," v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 186.

tem, da učilnico deli na dva neenaka dela, ki se po mojem mnenju razlikujeta tako po velikosti kot po tem, da naj bi ustvarjala strah in razliko med učiteljem in učenci. Tako sklepam, da so s to podobo interierja nakazane takratne razmere v družbi, ko so učenci imeli strahospoštovanje do svojih učiteljev. Eksterier pa je v drugem delu še vedno opisan z »depresivnim« refrenom: »Zunaj pa je v tišino naletaval sneg.«²¹ Menim, da je sedaj ta refren moč interpretirati na način, da mirno naletavanje snega ustvarja lirično atmosfero in ne depresivne kot na začetku zgodbe. Skozi zgodbo je učiteljica našla novo srečo, in sicer v igrivih, pristrčnih otrocih, ki so zapolnili njeno praznino.

Sklepam, da je literarni prostor prikazan skozi zavest junakinje in se skozi zgodbo spremeni, ko učiteljica najde nov vir sreče. Opisi prostorov pa služijo tudi kot pomemben dokument časa, saj prikažejo materialne razmere v takratnem slovenskem šolstvu.

3.2 Družina

Druga zgodba, v kateri ima prostor pomembno vlogo, je *Družina*. Kot protagonistka nastopa žena Marija, ki ima pet otrok in moža Jožeta, kateremu se mu ne ljubi delati. V celotni zgodbi nam je dojemanje prostora predstavljeno s strani glavne junakinje Marije. Zgodba je razdeljena na šest delov in v prvih dveh je opisan samo eksterier, in sicer: »Tam na vrhu, od koder se velika cesta spušča na obe strani v dolino, proti Ljubljani na to, proti Savinjski dolini na ono stran.«²² Opis nam poda približno lokacijo, saj ugotovimo, da se tokrat nahajamo v kmečkem okolju v hribovitem delu Slovenije med Ljubljano in Savinjsko dolino. So pa nadaljnji opisi eksterierja okrašeni z metaforičnimi elementi: »Sonce se je smejalo z jutranjega neba. Zorilo je jabolka v sosedovem sadonosniku, rdečila so se tako zapeljivo, da so jih otroci, ki so posedli po travi, zvabljali k sebi na vse načine.«²³ Poosebitev (sonce, ki se smeji) in lepa rdeča jabolka rišejo sliko idiličnega kmečkega življenja, ki jo raba metaforike in okrasnega pridevka »rdeča« samo še podkrepi. Vendar pa že v tem opisu vidimo, da so jabolka sosedova in ne pripadajo naši kmečki družini, ki pa morda ne živi tako idiličnega življenja.

²¹ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 18.

²² Milena Mohorič, »Družina,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 81.

²³ Prav tam

Želja po pobegu iz tega okolja se nakazuje že med delom žene Marije, ko med žetvijo ajde gleda v dolino: »Od časa do časa pa se je zagledala v dolino, kjer je sonce razganjalo megle.«²⁴ Ta pogled se v prvih dveh delih pojavi trikrat ter se stopnjuje. Drugič in tretjič je pogled na eksterier takšen: »Mariji pa je ušel pogled v dolino, kjer se je izgubljala velika cesta, kjer so se pravkar dvigale megle/.../Marija pa si ni mogla kaj, da ne bi pogledala na cesto, ki se je vila po dolini v nedogled.«²⁵ Zunanji prostor se je tako spremenil med časom žetve, ko so se druge ženice pogovarjale o odhodu v mesto. Cesta, ki vodi proti Ljubljani, simbolizira pot proti drugačnemu življenju. Če so to pot na začetku zastirale meglice, je sedaj cesta vidna v neskončnost. Vendar pa dejstvo, da se cesta »vije v nedogled« nakazuje na to, da bi bila pot proti mestu in drugačnemu življenju dolga in težavna.

Sklepam, da prikaz eksterierja skozi dožemanje glavne junakinje simbolično prikaže njeno željo po pobegu iz tega okolja in tudi možen izhod iz dosedanega težavnega stanja (preselitev v mesto).

Simbolično vlogo eksterierja in ceste, ki predstavlja izhod, pa še podkrepi opis interierja (Marijinega stanovanja), ki se začne v tretjem delu in simbolizira slabe življenjske razmere ter nezadovoljstvo v zakonu. »Po hiši je bilo vse umazano in smetno, po stopnišču je bilo polno peska in kamnov, ki so jih nanosili otroci; stanovali so na tujem in kaj bi dejal gospodar, če bi nenadoma prišel iz mesta in bi videl, kako imajo zanemarjeno.«²⁶ Življenje v takšnem stanovanju je bilo tudi neudobno: »Vročina je bila huda in prostora je bilo itak malo.«²⁷ Slabe razmere, se vidijo s pomanjkanjem prostora ter s pridevnikoma umazano in smetno, ki zagotovo večini ženam ne bi bila v ponos, saj je prav žena glavna gospodinja, ki mora skrbeti za čistočo. Žal pa mora Marija služiti denar z delom drugje in najverjetneje zmanjka časa za predano skrb za stanovanje.

Naslednji notranji prostor, ki simbolizira slabe razmere, je moževa delavnica. Ta bi morala prinašati družini kruh, saj je bil Jože mizar, vendar je bil len in ni končal naročila za

²⁴ Prav tam

²⁵ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 82, 84.

²⁶ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 84.

²⁷ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 89.

omaro, zato je stranka, ki bi družini lahko pomenila pomemben del zaslužka, poiskala drugega mizarja.²⁸ »Čez dan se Jože ni pretegnil nikdar. Hodil je po delavnici, ki je bila nameščena v kleti, z merilom v roki vse dopoldne, nekaj je črtal po deskah, zmerjal je pomočnika...«²⁹ Glagol »delati« sploh ni uporabljen, Jože je samo »hodil« po delavnici, kar ironično prikaže njegov odnos do dela in da se v prostoru, v katerem naj bi se ustvarjala dodatna vrednost z novimi izdelki, ta ne ustvarja.

Ugotavljam, da so prav slabe razmere v notranjih prostorih so ženo napeljevale do tega, da zapusti te kraje in gre proti mestu. Njena dolga cesta je kmalu dobila bolj konkretno podobo, saj se je žena odločila, da se preseli v mesto: »Ne, tako ne gre več naprej, si je rekla Marija. To noč je sklenila, da se bo odpravila. V mesto pojde, otroke bo vzela s seboj.«³⁰

Vendar pa do selitve ne pride, saj Marija ponovno podleže ljubezni, ki jo čuti do svojega moža. Na dan, ko jo mož prijetno objame in se žena preda njegovemu čustvu, pride v ospredje idilično doživetje eksterierja: »Lepega jesenskega nedeljskega popoldneva je sedela Marija na vrtu in šivala/.../ Bilo je toplo kakor poleti. Komaj zaznaven veter se je lahko dvigal iz doline/.../ Mariji je bilo, kakor bi jo dih vetra odnašal s seboj, zdelo se ji je, kakor bi se bila sprostila preko vse pokrajine. Mehkoba, ki je zadnje tedne ni poznala, se je polaščala njene volje.«³¹ Ponoven idiličen (liričen) prikaz eksterierja simbolično ponazori močno navezanost Marije na to pokrajino in nakaže, da je med njo in možem še zmeraj prisotna ljubezen. Ob ljubezni pa na mehkobo doživljanja vplivata tudi veter in pokrajina, ki Mariji omogočita, da se kljub težavnim razmeram, ki so opisane v interierju, premisli in ostane v teh krajih. ki ji dajejo mehko in možnost sprostitev.

Sklepam, da nam interier prikaže težavne življenjske razmere, v katerih je živel velik del takratnega slovenskega prebivalstva na podeželju. Simbolno prikaže tudi težavno razmerje med Marijo in možem. Eksterier pa na začetku nakazuje možnosti pobega iz težavnega zakona, kasneje pa idilično prikaže lepoto narave in simbolizira ljubezen, ki je še vedno prisotna med zakoncema.

²⁸ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 87.

²⁹ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 85.

³⁰ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 87.

³¹ Milena Mohorič, »Sreča,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 90.

3.3 Anamarija

V tej zgodbi, ki je razdeljena na kar sedemnajst delov in je tako najdaljša zgodba v obravnavani zbirki, nas avtorica že takoj na začetku postavi v meščansko okolje: »V malem mestecu naše domovine je živela Anamarija.«³² Protagonistka Anamarija je še neporočena osemnajstletna gospodična, ki je redko je zahajala v družbo, ko je pa vanjo šla, je tam plesala s profesorjem Mlejnikom in še z enim fantom, ki ga je kasneje kmalu pozabila. Po sprehodih s profesorjem, ki jo je učil botanike, je kmalu prišla snubitev iz njegove strani. Ko Anamarija razmišlja o tem, ali se naj poroči ali ne, razmišlja takole: »Kaj naj tudi stori? Za večno samoto ji ni, starši pa so stari.«³³ Tako se Anamarija odloči za poroko s profesorjem Mlejnikom in vstopi v zakonsko življenje.

Stanje v zakonu simbolizira prikaz prostora, v katerem sta zakonca živela. Na začetku zakona, ko je bila Anamarija še polna deklisških sanj (sanje o otroku, idiličnem zakonu) in energije (zaradi njene mladosti) - je njeno stanovanje na dolgo opisano takole:

Stanovanje Anamarije je bilo lepo/.../pohištvo je bilo gladko, tu svetlo, tam rjavo, kakor je pač moderno/.../Spalnica je bila svetla/.../Nad posteljama ji je visela Mati božja z otrokom v naročju/.../Barve cvetja, ki je obdajalo mater z otrokom, so se ujemale z barvo sobe in barvo blaga, ki je bilo pod belim posteljnim pregrinjalom/.../ Rožnata barva vse sobe, pregrinjala, divana in blazin na divanu je pričala o skrbi za enotnost in je vlivala preko vse sobe mir in zadovoljstvo/.../Tla so se svetila/.../Soba je bila svetlo rjava, tudi stoli v kotu so bili svetlo rjavi, rumenkasti so bili tudi zastori in prtički/.../Stanovanje Anamarije je bilo zelo snažno in svetlo.³⁴

Pridevniki kot lepo, snažno in svetlo stanovanje ustvarijo pozitiven prikaz prostora. Prav tako v ospredje stopijo barve, ki se harmonično zlivajo in prinašajo mir in zadovoljstvo. Po Čehovi bela barva simbolizira čistost, milino in na splošnem vzbuja pozitivne konotacije.³⁵ Tudi

³² Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 19.

³³ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 27.

³⁴ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 29-30.

³⁵ Jožica Steger Čeh, "Barve in njihova simbolika v kulturi in jeziku," *Jezikoslovni zapiski*, letnik 11, številka 2 (2005): 95. Dostopno na URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-J8ZBWFWH>, prevzeto dne 15. 10. 2014.

rožnata barva, ki prevladuje v prostoru, v simboliki evocira pozitivne pomene, zdravje in vitalnost³⁶. Menim, pa da ob tem rožnata barva simbolizira tudi dekliško obnašanje Anamarije, saj so v roza stereotipno oblečene deklice, ki se še ne zavedajo težav, ki jih prinaša življenje. Prav tako pa je tudi večkrat omenjena svetloba in svetle barve (rumenkasti prtički), ki ponazarjajo svetle in vesele poglede na življenje.

Ugotavljam, da je notranji prostor ponovno prikazan skozi zavest junakinje, ki je na začetku zakona srečna, kar vpliva na idilični prikaz prostora, ki srečo simbolizira. Tudi izbor barv, s katerimi je opremila stanovanje, simbolno nakaže, da je Anamarija ostala v svojem dekliškem svetu.

Vendar čas prinese zakonske težave, saj Anamarija želi zanositi, a si moč tega ne želi: »Profesor Mlejnik je dobro poznal skrbi dneva, zato je skrbno čuval Anamarijo pred zanositvijo. Čedalje bolj preračunljiv je bil v teh stvareh.«³⁷ Nerazumevanje med zakoncema je pripeljalo do tega, da je Anamarija možu priznala, da se počuti pusto in samotno.³⁸ Kljub temu pa Anamarija kmalu zanosi. Sprva ji nosečnost prinese srečo in zadovoljstvo, vendar kasneje tudi slabost z bolečinami v želodcu: »Anamariji/.../ je bilo včasih naravnost neznosno. Reči ni hotela ničesar in Janez, ki je bil v svoje delo zaverovan, ni opazil ničesar/.../ Ni imel oči in domiselnosti za te vrste stvari.«³⁹ Vidimo, da profesor Mlejnik sploh ni opazi njenih težav, saj je bil preveč zaverovan v svoje znanstveno delo. Te težave komunikacije so privedle do hude depresije Anamarije, ki je po novem njen življenjski prostor dojemala drugače:

Vse ji je bilo tuje. Hodila je po svojem stanovanju kakor tujka. Bila ji je zoprna ta grozna enotnost, dolgočasnost njenih sob. Te svetle omare/.../ so jo odbijale. Nepopisno zoprna ji je bila sploh vsa njena rožnata spalnica, predvsem pa jo je jezila Marija z otrokom v naročju. Bila ji je neznosna v svoji sladkobi in mehkości, rožnato cvetje/.../je bilo kakor skrita

³⁶ Jožica Steger Čeh, "Barve in njihova simbolika v kulturi in jeziku," *Jezikoslovni zapiski*, letnik 11, številka 2 (2005): 98. Dostopno na URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-J8ZBFWFH>, prevzeto dne 15. 10. 2014.

³⁷ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 31.

³⁸ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 32.

³⁹ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 34-35.

laž. Anamarija je sedla in jokala, ker nima doma. Vse te sobe so kakor kakšna dolgočasna izložba tam v mestu.⁴⁰

Soba ni več predstavljala svetlobe in harmonije, kot jo je na začetku zakona. Vse, kar je bilo navezano na pozitivno konotacijo svetlobe ali rožnatega, je Anamarijo odbijalo. Spoznala je, da so bila njena dekliška pričakovanja srečnega življenja po poroki iluzija in da je realnost ženske v zakonu drugačna, kot si jo je predstavljala kot deklica, ki je svojo sobo opremila v roza barvi. Prav tako se počuti zdolgočaseno in tuje (brez doma). V nadaljevanju zgodbe Anamarija rodi otroka, ki po šestih dneh umre, kar jo tako prizadene, da (najverjetneje zaradi žalosti in brezupja) čez eno leto »nenadno« umre.⁴¹

Sklepam, da je avtorica s pomočjo prikaza interierja simbolno ponazorila tragičen razvoj zakona med Anamarijo in profesorjem Mlejnikom, ki se za glavno junakinjo začne srečno, nadaljuje nesrečno in konča s njeno smrtjo. Glavno vlogo odigra roza barva, saj je opazno, kako Anamarija spremeni pogled na to tradicionalno dekliško barvo, ko se v zakonu začnejo težave.

3.4 Ob cesti

Če je v zgodbah *Anamarija in Družina* bilo predstavljeno meščansko ali revno podeželsko okolje, pa smo v tej zgodbi postavljeni v mesto, kjer so nam prikazane različne življenjske razmere. Nežka je glavna junakinja te zgodbe in dela kot služkinja pri bogati gospe Mariji Kotarjevi, ki živi v razkošni meščanski hiši.⁴² Strinjam se z opažanjem Nine Prešern, da se v tej zgodbi vidi razkorak med meščanskim življenjem in življenjem služinčadi, ki je tudi po mojem mnenju vidna predvsem v opisu meščanskega stanovanja, ki ga Nina Prešern citira takole⁴³: Tako je govorila gospa Selanova v baročno opremljeni sobi Marije Kotarjeve, igrala se je z zlatimi čipkami, s katerimi je bila obrobljena blazina na divanu. Rumena barva blaga, s katero je bil prevlečen divan, se je skladala s temnorjavim lesom in z baročnimi rezbarijami divana in stolov.«⁴⁴ Ta argument pa bi želel podkrepiti z opažanjem, da ob opisu prostora izstopata

⁴⁰ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 36.

⁴¹ Milena Mohorič, »Anamarija,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 19.

⁴² Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 54.

⁴³ Nina Prešern, *Ženski literarni liki v pripovedni prozi Milene Mohorič* (Diplomsko delo, 2011), 65.

⁴⁴ Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 54.

harmoničnost prostora ter zlata barva, ki po Čehovi simbolizira dragocenost in razkošje⁴⁵, v katerem je živela takratna meščanska družba. Moj naslednji argument, ki potrjuje opažanja Prešernove glede socialnih razlik, pa je opis naslednjega notranjega prostora, in sicer Nežkine sobice v hiši gospe Kotarjeve: »...je pripeljala svojega fanta v svojo malo sobico, ki ni imela okna in je bila tako velika, da se je človek komaj obračal v njej.«⁴⁶ Vidimo, da je življenjski prostor majhen ter utesnjen v primerjavi z meščanskimi razkošnimi sobami.

V nadaljevanju Nežka zanosi, kar še poslabša njen položaj. V stiski se poda k »dohtarci«⁴⁷, ki lahko izvede splav. Stisko ponazarja tudi opis zunanjega okolja, ki deluje mračno: »Snežilo je obupno, ko je hodila po predmestnih blatnih ulicah in iskala ženo, ki je že mnogim pomagala iz stisk.«⁴⁸ Ko pride k zdravnici, ta ugotovi, da je nosečnost že tako napredovala, da splava ni več mogoče izvesti, kar pa Nežko zaradi takratnih družbenih vrednot postavi v težaven položaj. Otrok bo nezakonski, kar bi lahko poželo neodobravanje pri njeni družini na podeželju, v mestu pa bi zaradi nezakonskega otroka težje našla zaposlitev.

Nosečnost hitro prinese negativne posledice, saj jo gospa Kotarjeva odpusti ter nažene iz bogatega stanovanja, in sicer kot je opazila tudi Nina Prešern⁴⁹: »Nežka je v mislih preštela, šest velikih sob je bilo, dva kabineta, a zanjo ni prostora.«⁵⁰ Ta prikaz velikih meščanskih prostorov samo še potrjuje nemoč Nežke in simbolizira moralno dvojnost takratne meščanske družbe, ki na eni strani uživa v razkošju, na drugi pa ne zna pokazati sočutja in razumevanja do nižjih družbenih slojev. Prikaz teh razlik pa se še stopnjuje, ko se Nežka kmalu znajde visoko noseča v svoji (najeti) podstrešni sobici, ki pa je še v slabšem stanju kot njena prejšnja soba pri Kotarjevi: »A tu je spoznala, da ta kraj za otroka ni prav nič pripraven/.../ Te surove neometane stene, poševni zidovi, mala linica, ki je služila za okno, črvojedna miza in postelja.«⁵¹ Notranji

⁴⁵ Jožica Steger Čeh, "Barve in njihova simbolika v kulturi in jeziku," *Jezikoslovni zapiski*, letnik 11, številka 2 (2005): 95. Dostopno na URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-J8ZBWFWH>, prevzeto dne 15. 10. 2014.

⁴⁶ Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 57.

⁴⁷ Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 59.

⁴⁸ Prav tam

⁴⁹ Nina Prešern, *Ženski literarni liki v pripovedni prozi Milene Mohorič* (Diplomsko delo, 2011), 66.

⁵⁰ Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 62.

⁵¹ Milena Mohorič, »Ob cesti,« v *Zgodbe iz tridesetih let* (Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010), 63-64.

prostor jasno prikazuje čustveno stisko in težaven socialni položaj preko rabe besedja (črvojedna miza, neometane stena). Prav tako je razvidno, da tukaj ni harmonije prostora (poševni zidovi), ki je prisotna v opisu meščanske hiše in je podoba te sobice zato kontrastna meščanski. Ponovno pa ugotovim, da je notranji prostor prikazan skozi zavest junakinje, ki v teh trenutkih zelo trpi in tako prostor to simbolizira. Tragika pa se brez dvoma stopnjuje s tem, ko niti te sobice Nežka ne more več plačevati in mora svojega novorojenčka dati v rejo, sama pa se ponovno zaposli kot služkinja, da lahko plačuje rejnico.

Ugotavljam, da v tej zgodbi interier simbolizira socialne razlike v mestu med buržoazijo in služinčadjo in s tem služi kot pomemben dokument časa, saj dobimo vpogled v življenjske prostore takratnega meščanstva in nižjih družbenih slojev. Tragična Nežkina usoda je simbolno ponazorjena s slabimi življenjskimi razmerami in z njenim dojetjem notranjega prostora. Dvoličnost meščanske družbe pa povzroči, da bo otrok odrastel pri tujih ljudeh.

4. ZAKLJUČEK

Iz eseja je razvidno, da sem poizkusil odgovoriti na raziskovalno vprašanje, s tem ko sem raziskal vlogo in pomen zunanjega in notranjega dogajalnega prostora v izbranih zgodbah. Ugotovitve so pokazale, da je vloga prostora večplastna ter da sta pomembna tako interier kot eksterier.

Ugotovil sem, da prikaz prostora služi kot dokument časa, saj ponazori bivanjske razmere v mestih (*Ob cesti*) in na podeželju (*Družina*) ter prikaže socialne razlike v mestnem okolju (*Ob cesti*).

Prav tako ugotavljam, da je prostor v vseh zgodbah na več mestih prikazan skozi zavest glavnih junakinj in s tem simbolizira, v kakšnem čustvenem stanju so. Tiste, ki se počutijo srečno (Anamarija na začetku zakona, učiteljica Lenka po igranju z otroki), dojemajo prostor pozitivno. Če pa je njihovo občutje depresivno (Anamarija sredi zakona, Nežka v novem stanovanju), začnejo prostor dojemati negativno.

Dodatni slogovni prijem, s katerim avtorica poudari simboliko prostora, je raba okrasnih pridevkov (predvsem barv). Ob dobrem razpoloženju junakinj so v ospredju simbolno pozitivne barve (roza, rumena, svetle barve), ob slabem pa mračne (siva, temne barve). Prav tako pa je pomembna raba lirizma, ki poudari pozitivno konotacijo zunanjih prostorov (narava v zgodbi *Družina*).

Najpomembnejša ugotovitev pa je, da prostor nosi predvsem simbolno vlogo, ki razlaga dogajanje. V zgodbi *Sreča* simbolizira spremembo počutja učiteljice, ki postane srečna in zato začne drugače dojemati prostor. V *Družini* simbolizira stanje med zakoncema in težaven gmotni položaj, ki je prikazan z interierjem. Da pa nekaj ljubezni med zakoncema še vedno ostaja, pa simbolizira zaključni zunanji prostor, ki je prikazano lirično in idilično. Pri Anamariji je prav tako simbolično prikazano stanje v zakonu (na začetku dobro, kasneje nerazumevanje).

5. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Raziskovalna naloga dosledno sledi načelom družbene odgovornosti. Temelji na transparentnosti, etičnem obnašanju in spoštovanju vladavine prava, saj je napisana akademsko pošteno z doslednim citiranjem in s tem upošteva delo ostalih avtorjev. Prav tako je naloga napisana urejeno ter pregledno in tako omogoča bralcem, da se seznanijo z obravnavano problematiko in uporabijo nalogo kot vir pri svojem raziskovalnem delu. Obravnavana problematika pa se dotika tudi položaja žensk v družbi ter težavnega življenja ljudi iz nižjih družbenih slojev. Zanimivo se mi je zdelo prav to, kako literatura s svojo vsebino in idejnostjo osvetljuje mnoge aspekte družbene odgovornosti, in sicer: etično obnašanje, spoštovanje interesov deležnikov in človekovih pravic. Iz kratkih zgodb Milene Mohorič lahko izluščimo, kako so pogosto ta načela kršena in vidimo tudi negativne posledice. S tem pa tudi literatura sama poudari pomen in problematiko načel družbene odgovornosti.

6. BIBLIOGRAFIJA

- Avsenik Nabregoj, Irena. *Literarne vrste in zvrsti*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011.
- Čeh Steger, Jožica. "Barve in njihova simbolika v kulturi in jeziku." Jezikoslovni zapiski, letnik 11, številka 2 (2005): 89-103. Dostopno na URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-J8ZBWFWH>, prevzeto dne 15. 10. 2014.
- Kralj, Lado. "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 153-170. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Kralj, Lado. "Bibliografija Milena Mohorič." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 195-197. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Mohorič, Milena. *Zgodbe iz tridesetih let*. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Mohorič, Milena. "Anamarija." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 19-53. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Mohorič, Milena. "Družina." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 81-91. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Mohorič, Milena. "Ob cesti." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 54-66. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Mohorič, Milena. "Sreča." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 12-18. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.
- Prešern, Nina. *Ženski literarni liki v pripovedni prozi Milene Mohorič*. [Diplomsko delo]. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2011.
- Scherber, Peter. "Zgodbe, ki vznemirjajo." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 183-194. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.

PRILOGE

Življenjepis Milene Mohorič⁵²

Milena Mohorič se je rodila 16. avgusta 1905 v Ormožu in umrla 18. avgusta 1972 v Ljubljani. Njen oče, dr. Fran Mohorič, je bil sodnik ter akademik, saj je napisal veliko znanstvenih člankov in se ukvarjal z različnimi vejami družboslovja. Milena Mohorič je svojega očeta naravnost oboževala, saj ga najdemo celo v dveh njenih kratkih zgodbah (Listi iz dnevnika, Dekadentna zgodba).

V Ljubljani je Mohoričeva obiskovala realko, potem študirala na univerzi in leta 1928 diplomirala iz germanistike, literarne vede in slovanske književnosti. Najprej se je zaposlila kot učiteljica, od leta 1933 pa se je še aktivneje posvetila literarnemu ustvarjanju in tako zapustila učiteljski poklic. Poročila se je z Vladimirjem Premrjem, ki je bil pesnik in inženir kemije.

Leta 1934 se je odpravila na zanjo življenjsko pomembno pot v Sovjetsko zvezo, kjer je videla pisanje zgodovine na mestu. Tako je leva ideologija zaznamovala tudi njene nadaljnje poteze, saj se je leta 1941 vpisala v Društvo pisateljev Sovjetske zveze, leta 1942 pa je postala še članica Komunistične partije Slovenije, ki je v tistem času še delovala v ilegali. Med drugo svetovno vojno so jo aretirali Italijani, po kapitulaciji pa je odšla med partizane. Na osvobojenem ozemlju je imela visoke funkcije, saj je po koncu vojne predavala na višji pedagoški šoli v Ljubljani. Na koncu pa Milena Mohorič in njena družina postaneta žrtve socialistične revolucije, saj je bil mož Vladimir Premru obsojen v »Dachauskih procesih« (1947-1949), sama pa je bila označena za izdajalko (informbirojevko). Spor je potekal med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, Milena Mohorič pa ga je sprejela z začudenjem. Nikakor ni mogla verjeti, da je Jugoslavija lahko prišla v navzkrižje s Stalinom in veliko Sovjetsko zvezo. Svoji zvestobi Stalinu se ni bila pripravljena odpovedati, zato je bila kaznovana in poslana v psihiatrično bolnišnico, v kateri je tudi dočkala svojo smrt.

⁵² Povzeto po: Kralj, Lado. "Danes so njene kratke zgodbe pozabljene." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 160-169. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.

Bibliografija Milene Mohorič⁵³

Iz bibliografije je razvidno, da se je Milena Mohorič udejstvovala tako v dolgi kot kratki prozi, v liriki in pisala članke o aktualnih politično družbenih vprašanjih.

a.) Kratka proza

- »Vizija«, Ženski svet 1927, 245
- »Listi iz dnevnika«. Jutro št. 18, 21. jan. 1928
- »Povest o zidarju«. Mladina 1928, 136
- »Slovo«. Novi čas 1928, 131
- »Povest o usahlem studencu«. Ženski svet 1928, 77
- »Pod belim dehtečim jasminom«. Ženski svet 1928, 112
- »Ob težki uri«. Ženski svet 1928, 236
- »Zaljubljena povest«. Ženski svet 1928, 303
- »Dnevnik iz zapuščine«. Ženski svet 1929, 77-78
- »Trepetajoča luč«. Ženski svet 1929, 112
- »Tako blizu...Preludij«. Ženski svet 1929, 143
- »Tiha zgodba«. Ženski svet 1929, 236-237
- »Pismo v večnost«. Ženski svet 1929, 328
- »Dve sliki vsakdanje povesti«. Ljubljanski zvon 1930, 231-235
- »Prva ljubezen gospodične Marine«. Modra ptica 1932/33, 17-19
- »Sreča«. Modra ptica 1932/33, 81-84
- »Anamarija«. Modra ptica 1932/33, 150-156, 163-172
- »Učenka Vlasta«. Modra ptica 1932/33, 193-196
- »Cvetoča kakteja«. Modra ptica 1932/33, 341-344
- »Ob cesti«. Modra ptica 1933/34, 4-10
- »V kavarni«. Modra ptica 1933/34, 219-225
- »Janezek«. Modra ptica 1933/34, 290-294
- »Števek«. Književnost 1934, 113-119
- »Družina«. Modra ptica 1934/35, 61-66
- »Izgubljeni bič«. Modra ptica 1934/35, 285-289
- »Na pragu«. Modra ptica 1934/35, 364-369
- »Pustolovska zgodba«. Ljubljanski zvon 1935, 225-230
- »Kako si je Janez prislužil svetinjo za hrabrost«. Modra ptica 1935/36, 89-94
- »Dekadentna zgodba«. Modra ptica 1935/36, 105-109

⁵³ Povzeto po: Kralj, Lado. "Bibliografija Milena Mohorič." V *Zgodbe iz tridesetih let*, 195-197. Ljubljana: Študentska založba Beletrina, 2010.

- »Izpoved gospe Forcesinove«. Modra ptica 1935/36, 148-156
- »O Bredini dudi, mucu, klobučku in prstu«. Ženski svet 1937, 108-112
- »Zgodba o tigru«. Modra ptica 1937/38, 79-81
- »Zgodba o triciklu«. Modra ptica 1937/38, 103-109
- »Brez konca«. Modra ptica, 209-213
- »Pisma v preteklost«. Ženski svet 1938, 26-29
- »Vojna«. Ženski svet 1939, 251-257
- »Poletna izkušnja«. Modra ptica 1939/40, 311-313
- »O raziskovalcu skrivnosti«. Modra ptica 1939/40, 6-8
- »Zgodba viničarke«. Ženski svet 1940, 78-84
- »O bežečem konju«. Ženski svet 1940, 149-151
- »O premajhnem trnku in preveliki ribi«. Ženski svet 1940, 242-244
- Slike iz partizanske bolnišnice. [s.l.]: Glavni odbor rdečega križa Slovenije, 1944
- Motivi z Raba. Zbirka feljtonov. Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1946

b.) Daljša proza

- Korenove Saše učna doba. Povest iz življenja slovenske učiteljice. Ljubljana: Ženska založba belo-modra knjižnica, 1940
- Hiša umirajočih. Zgodba iz prejšnjega stoletja. Ljubljana: Prešernova družba, 1975

c.) Lirika

- Samotni breg. Pesmi. Ljubljana: Naša žena, 1947

d.) Članki (izbor)

- »Doneski k poglavju o ženski volilni pravici«. Mladina 1927/28, 14-16
- »Raztresene misli«. Svobodna mladina 1928, 91-93
- »Nemška moderna lirika«. Modra ptica 1931/32, 269-273
- »Pisatelj Milan Pugelj«. Modra ptica 1931/32, 361-365
- »Sodobni slovenski ženski listi«. Ljubljanski zvon 1932, 41-47, 606-615, 710-717
- »Vladimir Bartol. Ob njegovi knjigi Al Araf«. Modra ptica 1935/36, 33-40
- »Lavrinova Tatjana v Jevgeniju Onjeginu«. Modra ptica 1936/37, 70-73
- »Ivan Cankar«. Modra ptica 1938/39, 54-59
- »Blodnje intelekta«. Modra ptica 1939/40, 372-377
- »Žensko gibanje in partija med obema vojnama«. Naša žena 1948, 297-300